

**ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ДО
ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ
СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ
ГРУПИ**

*Москаленко Наталія, Кошелева Олена, Афанасьєв Сергій,
Решетилова Валерія, Самошкін Владлен*
Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту

DOI: 10.32540/2071-1476-2023-3-053

Annotation

Introduction and purpose of the study. In higher education institutions of Ukraine, the number of students assigned to special medical groups due to their state of health is constantly increasing. Researchers claim that such students often have a negative attitude to physical education classes, study without due diligence, and tend to skip classes for various reasons. Therefore, the formation of positive motivation for physical education is a complex and time-consuming process that students of a special medical group have to go through during their studies at a higher education institution. This process should include taking into account the motivational priorities of this category of students for physical education, the formation of a complex knowledge system on the theory and methods of physical education and physical rehabilitation, the skills of practical application of the acquired knowledge to solve issues of physical self-improvement. The purpose of the study is to investigate the motivational priorities of students of the special medical group for physical education classes in order to determine the conditions for increasing the effectiveness of the physical education process.

Material and research methods. Research was conducted on the basis of Oles Honchar Dnipro National University. They were attended by 50 students, 1st-2nd years, assigned to a special medical group based on their state of health. To achieve the goal, the following research methods were used: theoretical analysis and generalization of literary sources; survey; methods of mathematical statistics.

The results: the vast majority of SMG students are not satisfied with the quality of conducting physical education classes in distance learning conditions and do not consider them effective for restoring and strengthening health, improving physical conditions. Among the reasons that encourage them to attend physical education classes, the majority of students noted that for them it is only a necessary condition for receiving a credit. 94% of students believe that physical education classes are not enough to satisfy the need for motor activity, restore health, improve their physical development, and increase the level of physical fitness, and note that to solve these issues, it is necessary to do additional work, but less than half of the respondents do physical exercises during extracurricular time. The theoretical material provided in physical education classes is not sufficient for students, it does not reveal the topics they are interested in, which prompts them to search for relevant information on the Internet and other sources.

Conclusions. The obtained results indicate that in order to increase the effectiveness of the physical education process of students of special medical groups, it is necessary, if possible, to take into account the needs and interests of the students when determining the content of classes, selecting means and methods of physical education; to improve the work in the theoretical preparation section, to include in it topics and questions that arouse the greatest interest of applicants.

Key words: students, special medical group, motives, motivation, physical education, physical culture.

Анотація

Вступ і мета дослідження. Аналіз науково-методичної літератури свідчить, що в закладах вищої освіти України в останні роки спостерігається постійне збільшення кількості студентів, віднесених за станом здоров'я до спеціальної медичної групи. Дослідники стверджують, що такі студенти часто негативно ставляться до занять з фізичного виховання, займаються без належної старанності, прагнуть під різними приводами пропускати заняття. Тому формування позитивної мотивації до занять фізичною культурою – це складний і трудомісткий процес, який мають пройти студенти спеціальної медичної групи під час навчання у закладі вищої освіти. Цей процес повинен передбачати врахування мотиваційних пріоритетів даної категорії студентів до занять фізичною культурою, формування в них системи знань з теорії і методики фізичного виховання та фізичної реабілітації, навичок практичного застосування отриманих знань для вирішення завдань фізичного самовдосконалення. **Мета дослідження** – дослідити мотиваційні пріоритети студентів спеціальної медичної групи до занять фізичною культурою для визначення шляхів підвищення ефективності процесу фізичного виховання.

Матеріал і методи дослідження. Дослідження проводилися на базі Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. В них взяли участь 50 студентів I-II курсів, віднесених за станом здоров'я до спеціальної медичної групи. Для досягнення поставленої мети використовувались наступні методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел; анкетування; методи математичної статистики.

Результати. Аналіз онлайн-анкетування свідчить, що переважна більшість студентів спеціальних медичних груп незадоволені змістом та якістю проведення занять з фізичного виховання в умовах дистанційного навчання, не вважають їх ефективними для вирішення оздоровчих завдань. Серед причин, які спонукають їх відвідувати навчальні заняття з фізичного виховання, більшість студентів відзначила, що для них це є лише необхідною умовою для отримання заліку. 94% студентів вважає, що навчальних занять з фізичного виховання недостатньо для того, щоб задовольнити потребу в руховій активності, відновити здоров'я, покращити свій фізичний розвиток, підвищити рівень фізичної підготовки; також зазначають, що для вирішення цих питань необхідно займатися додатково. При цьому в позанавчальний час займаються фізичними вправами менш ніж половина опитаних. Теоретичний матеріал, що надається на навчальних заняттях з фізичного виховання, не є достатнім для студентів СМГ, не розкриває змісту тем, які є для них цікавими, що спонукає їх до пошуку відповідної інформації в Інтернеті та в інших джерелах.

Висновки. Отримані результати свідчать, що для підвищення ефективності процесу фізичного виховання студентів СМГ доцільним є, за можливості, враховувати потреби та інтереси здобувачів при визначенні змісту занять, доборі засобів і методів фізичного виховання; покращити роботу з розділу теоретичної підготовки, включити в нього теми та питання, які викликають найбільшу зацікавленість здобувачів.

Ключові слова: студенти, спеціальна медична група, мотиви, мотивація, фізичне виховання, фізична культура.

Вступ. На теперішній час педагоги та психологи визначають студентську молодь як особливу соціально-демографічну групу, характерними для якої є інтенсивна освітня діяльність, форсоване оволодіння професійними та соціально-культурними компетентностями [2,4,12]. Значна кількість науковців зазначають, що сучасна студентська молодь живе в умовах постійного стресу, що обумовлюється великим обсягом навчального матеріалу, швидким розвитком науково-технічного прогресу, необхідністю постійно оволодівати дедалі новішою інформацією, жорсткою конкуренцією на ринку праці, інформатизацією та цифровізацією суспільства [8,13,20].

Результати наукових досліджень свідчать, що інформаційні та професійні навантаження, яким піддається студентська молодь дуже часто призводять до зриву адаптаційних процесів організму, що сприяє погіршенню стану здоров'я здобувачів вищої освіти. Згідно зі статистичними даними системи охорони здоров'я, узагальненими результатом наукових спостережень останнім часом відзначається підвищення кількості студентів з відхиленнями у стані здоров'я, які мають низький рівень психофізичних кондицій, фізкультурної освіченості, рухової активності, [6,14,17]. У закладах вищої освіти (ЗВО) постійно збільшується кількість студентів, віднесених за

станом здоров'я до спеціальних медичних груп (СМГ). Дослідники стверджують, що такі студенти часто негативно ставляться до занять з фізичного виховання, займаються без належної старанності, прагнуть під різними приводами пропускати заняття. З одного боку, це пояснюється нерозумінням студентами значущості фізичного виховання як провідного засобу зміцнення здоров'я, корекції наявних у них відхилень, підвищення розумової та фізичної працездатності. З іншого боку, часто для занять з фізичного виховання характерним є однотипність використовуваних засобів і методів, відсутність творчого підходу до організації навчального процесу, що враховує

потреби, мотиви та ціннісні пріоритети самого студента [9, 10]. Науковці вважають, що така ситуація, зокрема, пояснюється тим, що організація занять з фізичного виховання студентів СМГ потребує від викладача обліку багатьох факторів [5,8,19]. Потрібно враховувати загальний функціональний стан студента, рівень фізичної підготовленості, специфіку та особливості протікання захворювання. Особливу увагу необхідно приділяти контролю за реакцією організму студентів на фізичні навантаження під час проведення занять. На теперішній час ситуацію ускладнює необхідність проведення занять з фізичного виховання в дистанційному режимі. Тому на такий фактор, як мотивування студентів до занять з фізичного виховання у спеціальній медичній групі, не завжди звертають увагу [2,17,20]. В той же час, на думку більшості фахівців, фактором, що може сприяти покращенню фізичних кондицій студентів СМГ, є раціонально організований процес фізичного виховання, який, зокрема, повинен створювати необхідні психолого-педагогічні умови для формування стійкої мотивації здобувачів до регулярних занять фізичною культурою як у різних організованих формах, так і самостійно. Фахівці зазначають, що формування активної мотивації, усвідомленої потреби в регулярних заняттях фізичною культурою відбувається через оволодіння студентами необхідною системою знань, підкріплених позитивними емоціями від занять [10,13,16]. На жаль, на практиці часто спостерігається відсутність у студентів елементарних знань про вплив фізичних вправ на організм людини, окремі його органи та системи, можливість використання засобів фізичного виховання для корекції фізичного стану, відновлення функціональних можливостей організму після захворювань і травм, що є особливо важливими для студентів СМГ. Тому формування

позитивної мотивації до занять фізичною культурою – це складний і трудомісткий процес, який мають пройти студенти СМГ під час навчання у ЗВО. Цей процес повинен передбачати врахування мотиваційних пріоритетів даної категорії студентів до занять фізичною культурою, формування в неї складної системи знань з теорії та методики фізичного виховання та фізичної реабілітації, навичок практичного застосування отриманих знань для вирішення питань фізичного самовдосконалення, впровадження сучасних педагогічних технологій для підвищення ефективності процесу фізичного виховання студентів, віднесених за станом здоров'я до СМГ [3,15,18].

Мета дослідження – дослідити мотиваційні пріоритети студентів СМГ до занять фізичною культурою для визначення шляхів підвищення ефективності процесу фізичного виховання.

Матеріали і методи дослідження. Дослідження проводилися на базі Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (ДНУ ім.О.Гончара). В них взяли участь 50 студентів I-II курсів, віднесених за станом здоров'я до спеціальної медичної групи.

Для досягнення поставленої мети використовувались наступні методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел; анкетування; методи математичної статистики.

Результати. За даними науково-методичної літератури, однією з основних причин, які впливають на стан здоров'я молоді, є спосіб життя, в якому чималу роль відіграє рухова активність. Фізичне виховання як навчальна дисципліна у ЗВО ставить за мету не тільки вирішувати освітні, оздоровчі та виховні завдання, а й формувати ціннісне ставлення до здоров'я, здорового способу життя та інтересу до рухової активності у всіх різноманітних формах її організації. Відвідування занять з

фізичного виховання може сприйматися студентами з різних позицій. Відтак, знаючи їх ставлення до цього предмета, можливо певною мірою, покращувати його ефективність [16].

Для досягнення поставленої мети було проведено онлайн-анкетування студентів спеціальної медичної групи з різними нозологіями, які навчаються в ДНУ ім. О.Гончара (n=50). В анкеті використовувались блоки питань, спрямованих на оцінку студентами якості проведення занять з фізичного виховання, наявності у респондентів знань про фактори здорового способу життя; значення рухової активності для покращення фізичного, психоемоційного стану людини, розумової роботоздатності, підготовки до професійної діяльності; особливості використання фізичних вправ для відновлення функціональних можливостей організму після захворювань; визначення інформації з галузі фізичної культури, яка цікавить студентів СМГ, дослідження мотивів, що спонукають студентів до занять фізичною культурою, визначення їх переваг у виборі видів рухової активності.

На питання «Чи задовольняє Вас зміст та якість проведення занять з фізичного виховання у Вашому закладі вищої освіти?» досить велика кількість студентів СМГ (36 %) відповіла «ні», 34 % – «так», 30 % вагалися з відповіддю. Такий розподіл відповідей студентів на це запитання свідчить про те, що значна частина студентів незадоволена організацією процесу фізичного виховання у ЗВО. При цьому, 22% студентів відзначили, що взагалі не вважають, що дистанційна форма організації занять з фізичного виховання може бути ефективною. 86 % студентів відмітили, що заняття з фізичного виховання були б ефективнішими, якщо б вони проводились в позанавчальний час у вигляді факультативу, на спортивній базі ЗВО, під безпосереднім наглядом

викладача. 16 % відзначили, що у них не викликають зацікавлення ті види фізичних вправ, які пропонуються на заняттях. 28% студентів відповіли, що їх не задовольняє величина фізичного навантаження на заняттях (для 16% – воно є занадто великим, для 12% – недостатнім); 22 % відмітили, що заняття не дозволяють вирішувати основні завдання із відновлення стану здоров'я та покращення функціональних можливостей організму; ще 12 % студентів незадоволені тим, як викладач проводить заняття.

Переважає більшість студентів СМГ (94 %) вважає, що навчальних занять з фізичного виховання недостатньо для того, щоб задовольнити потребу в руховій активності, відновити здоров'я, покращити свій фізичний розвиток, підвищити рівень фізичної підготовленості; та зазначають, що для вирішення цих питань необхідно займатися додатково. При цьому в позанавчальний час займаються фізичними вправами 48 % студентів. З них 46 % щоденно виконують ранкову гігієнічну гімнастику, 33 % відвідують фітнес-клуби, де займаються під керівництвом інструкторів, 21 % віддає перевагу самостійним заняттям оздоровчою ходьбою та бігом.

На питання «Як часто ви пропускаєте заняття з фізичного виховання?» 22 % студентів відповіли, що майже не пропускають, 18 % – пропускають лише у зв'язку з хворобою, 32 % – пропускають іноді з різних причин, а 28 % – пропускають часто та без поважної причини.

Серед причин, що спонукають їх відвідувати навчальні заняття з фізичного виховання, більшість студентів (44 % від загального числа) відзначила, що для них це є лише необхідною умовою для отримання заліку; 36 % – вказали, що на заняттях отримують цікаву та корисну інформацію щодо фізичної культури та спорту. Значення занять з фізичного

виховання для задоволення природної потреби організму в руховій активності відмічають лише 4 % студентів, така ж кількість студентів вказує на те, що для них заняття з фізичного виховання є можливістю покращити свій фізичний розвиток та тілобудову, 10 % студентів вважають заняття з фізичного виховання можливістю переключитись на інший вид діяльності, здійснити активний відпочинок за допомогою фізичних вправ після розумової праці; і лише по 2 % (по 1 студенту) опитаних вважають, що заняття з фізичного виховання є можливістю підвищити рівень фізичної підготовленості, зміцнити здоров'я, якісніше підготуватись до майбутньої професійної діяльності. Отримані результати свідчать або про той факт, що більшість студентів не розуміє значення фізичної культури як фактору зміцнення здоров'я, підвищення фізичної підготовленості загальної та професійної роботоздатності, або про те, що зміст занять з фізичного виховання та особливості їх організації не дозволяють вирішувати ці питання. Зокрема, на заняттях не приділяється належної уваги питанням надання теоретичних знань студентам про роль фізичної культури у відновленні роботоздатності після навчального та робочого навантаження, проблемі професійно-прикладної фізичної підготовки студентів, профілактики захворювань, спричинених специфічними умовами професійної діяльності та ін.

В той же час, аналіз результатів анкетування свідчить, що переважна більшість респондентів (88%) добре орієнтована у понятті «Здоровий спосіб життя» (ЗСЖ) та вірно визначає всі його складові. Теоретичний матеріал, необхідний для ведення ЗСЖ 34 % респондентів отримують на навчальних заняттях, 38% студентів шукають дану інформацію в Інтернеті, 12 % – цікавляться у друзів, 16 % – з інших джерел.

При цьому, 16% студентів зазначили, що дотримуються всіх складових здорового способу життя; 44% – намагаються його вести, але не виконують достатнього обсягу рухової активності, ще 36% порушують режим сну та харчування, 4% взагалі не вважають, що спосіб життя впливає на їх здоров'я та не намагаються його дотримуватись. Серед студентів, які не ведуть ЗСЖ – 54% зазначили, що дотримуватись його їм заважають лінощі та недостатня сила волі, 46% – брак часу. При цьому, майже всі студенти (98%) знаходять можливість для розваг та спілкування в соціальних мережах, так: 62 % опитаних проводять за комп'ютером та гаджетами весь вільний час, 28% використовують їх для відпочинку та спілкування протягом 3-4 години на день, 10% – протягом 2-3 годин.

На запитання, про те, чи користуються вони сучасними інтернет-технологіями для того, щоб стежити за своїм способом життя (руховою активністю, харчуванням, режимом дня) та показниками фізичного стану (ЧСС, АТ, масою тіла), 38 % студентів, зазначили, що користуються фітнес-браслетами для контролю рухової активності, 16 % – використовують відповідні програми у телефонах, 46 % – не користуються гаджетами для зазначених цілей. Таким чином, лише 54 % студентів застосовують сучасні інформаційні технології для стеження за способом життя, але й вони не використовують їх повною мірою.

За результатами анкетування було виявлено питання, які цікавлять студентів СМГ у галузі фізичної культури. Так, 52 % перш за все турбує питання щодо особливостей використання засобів фізичного виховання для відновлення здоров'я або досягнення стійкої ремісії при їх захворюванні; 48 % потребують інформації з організації раціонального хар-

чування; знання з проблеми профілактики та корекції порушень постави та плоскостопості хотіли б отримати 22 % респондентів; знання та навички використання фізкультурно-оздоровчих технологій в системі самостійних занять необхідні 28 % студентів; методика використання засобів фізичного виховання для корекції психоемоційного стану є цікавою для 34 % опитаних; вміння у використанні фітнес-додатків хочуть придбати 14% студентів.

Для того, щоб визначити, наскільки студенти СМГ розуміють роль раціонально організованої рухової активності в житті сучасної людини, ми запропонували їм оцінити в балах від 1 до 5 значущість занять фізичною культурою для зміцнення здоров'я; підвищення фізичної та розумової роботоzдатності; підготовки до майбутньої професійної діяльності; корекції тілобудови; корекції психоемоційного стану; відновлення після інших видів навчальної діяльності; задоволення потреби організму у руховій активності; отримання задоволення від занять (табл. 1.).

Як свідчать дані, наведені у таблиці 1, студенти СМГ досить низько оцінили значущість занять фізичною культурою для вирішення завдань із самовдо-

сконалення, які ми включили в запитання (найбільша кількість отриманих балів – 3,6 за 5-ти бальною шкалою). Такі результати анкетного опитування свідчать про недооцінку студентами багатосторонності впливу занять фізичною культурою на психофізичний стан людини. Наведені в таблиці результати оцінки студентами значущості занять фізичною культурою свідчать, що вище за все студенти оцінили їх роль у задоволенні потреби організму у руховій активності (3,4 бали); друге місце займає значення занять для зміцнення здоров'я (3,3 бали); третє місце в рейтингу посіло значення занять для підвищення фізичної роботоzдатності (3,3 бали); четверте – можливість отримання задоволення від занять фізичними вправами (3,0 бали); на п'ятому місці – можливість корекції тілобудови (2,9 бали); шосте місце займає значення занять фізичною культурою для відновлення після навчальної діяльності (2,4 бали); можливість корекції психоемоційного стану за допомогою занять фізичною культурою займає сьоме місце у рейтингу (2,2 бали); значення занять фізичною культурою для підвищення розумової роботоzдатності – восьме (2,1 бали) на останньому місці – значення занять для підготовки

до майбутньої професійної діяльності. На запитання «Чи вважаєте Ви, що фізичний стан впливає на розумову роботоzдатність та успішність в навчанні?», 58 % студентів відповіли, що вони взагалі не бачать взаємозв'язку між цими факторами, 36 % студентів вважають, що такий вплив існує та 6 % не змогли відповісти на це запитання. Такий розподіл відповідей свідчить про те, що більшість студентів недооцінюють значення регулярних занять фізичною культурою для підвищення розумової та професійної роботоzдатності.

Для того, щоб виявити, які із видів спорту та сучасних фізкультурно-оздоровчих методик і систем найбільшою мірою цікавлять студентів СМГ, ми запропонували їм обрати один або декілька з запропонованих нами видів рухової активності або навести свій варіант. Із запропонованих нами видів спорту та фізкультурно-оздоровчих методик та систем студенти обрали наступні: стретчинг – 18 %; фітбол-аеробіку – 14 %, Пілатес – 16%, плавання – 16 %; танцювальну аеробіку – 18 %; аквааеробіку – 18 %; спортивні ігри – 36 % (з видів спортивних ігор опитані називали футбол, бадмінтон, волейбол, баскетбол, настільний теніс), 24 % – східні системи оздоровлення та 12 % –

Таблиця 1

Оцінка студентами спеціального медичного відділення значущості занять фізичною культурою для вирішення завдань із самовдосконалення

Завдання	Оцінка значення в балах (за 5-ти бальною шкалою)	Місце в рейтингу (за результатами оцінювання)
Зміцнення здоров'я	3,3	2
Підвищення фізичної роботоzдатності	3,1	3
Підвищення розумової роботоzдатності	2,1	8
Підготовка до майбутньої професійної діяльності	1,9	9
Корекція тілобудови	2,9	5
Покращення психоемоційного стану	2,2	7
Відновлення після навчальної діяльності	2,4	6
Задоволення потреби організму в руховій активності	3,4	1
Отримання задоволення від занять фізичними вправами	3,0	4

єдноробства. Додатково студенти зазначили вправи для корекції постави (12 %) та профілактики і лікування плоскостопості (8 %). Слід зазначити, що в навчальну програму фізичного виховання СМГ ДНУ ім.О.Гончара з перерахованих видів рухової активності включено лише елементи східних систем оздоровлення (йоги). На теперішній час це обумовлено особливістю проведення занять в умовах дистанційного навчання, що обмежує можливість застосування значної частини з перелічених видів рухової активності. Крім того, навіть в умовах проведення занять оффлайн, використання деяких видів рухової активності зі студентами СМГ може обмежуватись наявністю медичних протипоказань, в залежності від нозологій. Але викладачам фізичного виховання слід звернути увагу на включення до змісту занять тих видів рухової активності, які користуються цікавістю у студентів СМГ та застосуванню яких не заважають зазначені фактори.

Для того, щоб визначити, яким мотивом керувалися студенти при виборі того чи іншого виду спорту або системи фізичних вправ ми надали їм варіанти відповідей, з яких студенти могли обирати один або декілька (табл. 2).

Оскільки ми надали можливість студентам обирати декілька мотиваційних варіантів, – загальна кількість відповідей перевищує 100 %. Як свідчать результати, наведені у таблиці 2, перше місце в

рейтингу серед усіх мотиваційних варіантів вибору того чи іншого виду спорту або системи фізичних вправ займає мотив зміцнення здоров'я (88 %). За даними науково-методичної літератури, саме цей мотив є провідним для студентів СМГ [10,11]. Друге місце займає мотив корекції тілобудови (66 % від загального числа опитаних). Інтерес до зазначеного виду діяльності (змістовний мотив) займає досить значиме третє місце (42 %). Четверте місце у рейтингу мотивів займає мотив відновлення після розумового навантаження (38 %), що свідчить про те, що значна кількість студентів сприймає заняття фізичною культурою як активний відпочинок від навчання, можливість переключитись на інший вид діяльності. На п'ятому місці знаходиться мотив отримання задоволення від занять (відображає гедоністичну функцію фізичної культури). І останнє та передостаннє місце відповідно займають мотиви підвищення фізичної підготовленості (22 %, 7 місце в рейтингу) та підготовки до професійної діяльності (2 %, 8 місце в рейтингу). Такий розподіл відповідей студентів підтверджує те, що ми вже відзначили вище: спостерігається недостатнє розуміння студентами ролі фізичної культури в системі підготовки до майбутньої професійної діяльності.

Таким чином, отримані нами під час дослідження результати свідчать, що для підвищення ефективності процесу фізичного

виховання студентів СМГ доцільним є: за можливості, враховувати потреби та інтереси здобувачів при визначенні змісту занять, добірі засобів та методів фізичного виховання, використовувати на заняттях сучасні фізкультурно-оздоровчі методики та системи за відсутності медичних протипоказань для їх застосування; покращити роботу з розділу теоретичної підготовки, включити в нього теми та питання, які викликають найбільшу зацікавленість здобувачів.

Дискусія. Проблеми підвищення мотивації студентської молоді до занять фізичною культурою присвячено велику кількість робіт як у психології, так і в педагогіці [3, 6, 8]. Така увага фахівців до зазначеного питання пояснюється тим, що протягом багатьох років вченими фіксується стійка тенденція до зниження рухової активності здобувачів вищої освіти. При цьому вчені зазначають, що окремої уваги заслуговує питання формування мотиваційно-ціннісного ставлення до занять фізичною культурою студентів, віднесених за станом здоров'я до спеціальних медичних груп, які нерідко сприймають заняття з дисципліни «Фізичне виховання», як щось другорядне не надто важливе [1,3].

Так, наприклад, результати досліджень Мозолева О.М. [11] свідчать, що абсолютна більшість студентів СМГ визначають здоров'я як найвищу людську цінність, але при цьому, вчений за-

Таблиця 2

Мотиви вибору студентами виду спорту або системи фізичних вправ (n = 50)

Мотив	Кількість відповідей	% (від загального числа)	Місце у рейтингу
Зміцнення здоров'я	44	88	1
Корекція тілобудови	33	66	2
Інтерес до змісту діяльності	21	42	3
Підвищення фізичної підготовленості	11	22	6
Підготовка до майбутньої професійної діяльності	1	2	7
Отримання задоволення від занять	17	34	5
Відновлення після розумового навантаження	19	38	4

значає, що такі твердження мають більше декларативний характер, ніж спонукають до активних занять фізичною культурою. Ставлення студентів СМГ до занять з фізичного виховання дослідник характеризує як позитивно-пасивне спостереження за фізичним розвитком інших студентів та вважає, що змінити таке ставлення можливо через створення умов для більш активних самостійних занять фізичною культурою студентів СМГ, залучення їх до занять найбільш популярними видами спорту в різноманітних формах з урахуванням фізичних вад, що буде сприяти покращенню стану здоров'я студентів через оптимізацію рівня їхньої рухливої активності.

В дослідженнях Борейко Н., Азаренкової Л. [2] зазначається, що організація занять з фізичного виховання зі студентами СМГ вимагає від викладача наявності спеціальних знань і навичок, підвищеного педагогічного контролю за станом здоров'я студентів, наявності необхідних комунікативних здібностей. Науково-педагогічний працівник повинен володіти належною інформацією про особливості фізичного стану кожного студента, для визначення завдань фізичного виховання на окремих етапах занять, складання індивідуальних програм фізичного розвитку та вдосконалення забезпечення своєчасної корекції навчального процесу. Тому формуванню мотивації студентів СМГ до занять фізичною культурою не завжди приділяється достатньої уваги. Автори вважають, що в процесі фізичного виховання студентів спеціальної медичної групи потрібно створити мотиваційний потенціал до їх самопідготовки та зазначають, що на формування мотивації впливають такі фактори: зміст навчального матеріалу; форми навчальної діяльності; оцінка навчальної діяльності; стиль діяльності викладача. Фахівці

пропонують використовувати системний підхід до формування мотивації студентів спеціальної медичної групи до занять з фізичного виховання. Для підвищення ефективності начального процесу з фізичного виховання необхідним, на їх думку, є: впровадження системи педагогічних умов (концептуальних, дидактичних, технологічних). В якості механізмів формування позитивної мотивації до фізичного виховання студентів СМГ авторка запропонувала збільшення теоретичної та методичної підготовки, впровадження засобів, методів та форм зорієнтованих на постійну активність здобувачів, застосування особистісно-орієнтованої технології формування позитивної мотивації, яка повинна мати наступні етапи: 1) мотиваційний; 2) когнітивно-орієнтований; 3) діяльнісно-процесуальний; 4) контроль-коригувальний.

Особливості мотивації студентів СМГ до занять з фізичного виховання досліджувались також в роботах Головійчук І. [3] для визначення доцільності впровадження аквафітнесу в систему навчальних занять. Авторка стверджує, що переважна більшість студентів СМГ позитивно ставляться до занять фізичними вправами, зацікавлена у впровадженні сучасних оздоровчих технологій в процес фізичного виховання, однак недостатнє володіння теоретичними і методичними знаннями про правила дозування фізичних навантажень та застосування методів самоконтролю під час занять, може не тільки не привести їх до бажаних результатів, але й нанести шкоду здоров'ю.

В дослідженнях Чернігівської С.А. [20] для підвищення ефективності процесу фізичного виховання студентів СМГ та, зокрема, формування у них позитивної мотивації до занять, обґрунтовано застосування спеціально розробленої педагогічної технології, яка отримала назву непрофесійна фізкультурна освіта (НпФО). Основна ідея НпФО [19]

студентів, віднесених до СМГ, полягала в тому, що зміст взаємодії викладача і студентів, а також наступних самостійних оздоровчих занять є взаємопов'язаними і визначаються спрямованістю викладання НпФО, яка повинна у повній мірі враховувати особливості навчальної роботи саме з даним контингентом студентів. При цьому авторка зазначає, що головна особливість занять зі студентами СМГ, полягає в тому, що вони мають виражені відмінності у характері патологій (ураження серцево-судинної системи, шлунково-кишкового тракту, дихальної системи тощо, при цьому ще й різного ступеня важкості), тому проведення з ними групових занять за однією методикою є неможливим. Індивідуальний підхід, застосування якого впливає із самої суті діяльності педагога в цих умовах стає тим чинником, що формує усвідомлення студентам СМГ відповідальності за власне здоров'я.

Афанасьєв С., Москаленко Н., Кошелева О., Сергєєв А. [1] зазначають, що становище студентів СМГ ще більше погіршилось через вимушений перехід з початку 2020 р. до дистанційної форми організації навчального процесу, що ускладнило навчання з дисципліни «Фізичне виховання», та визначило необхідність проведення наукових досліджень в даному напрямку. На теперішній час вже проведено ряд наукових досліджень з метою вирішення зазначеної проблеми. Так, наприклад, Павлун Т. [13] зі співавторами теоретично обґрунтували особливості організації занять із фізичного виховання студентів СМГ в закладах вищої освіти в умовах роботи на відстані. Вихідним матеріалом для дослідження стали контрольні дані організації навчального процесу на відстані кафедрою фізичного виховання та спеціальної підготовки.

К. Кравченко [7] запропонувала модель організації занять студентів з фізичного виховання

у дистанційній формі навчання в Національному технічному університеті (НТУ) «Дніпровська політехніка», з використанням програмних продуктів Google Microsoft Teams і дистанційної платформи «Moodle», яка, за ствердженням авторки, забезпечила максимально ефективний контакт викладача та студента, дала можливість регулювати фізичну активність студентів, інтенсивність фізичного навантаження, впливати на настрій і самопочуття, знизити відчуття тривоги та досягти більш ефективної адаптації в умовах карантинних обмежень та воєнного стану.

Але, незважаючи на збільшення кількості наукових робіт з проблеми дистанційного навчання у фізичному вихованні, слід зазначити, що питання формування мотивації до занять фізичною культурою студентів СМГ в зазначених умовах не була предметом спеціального вивчення науковців, що потребує проведення подальших досліджень в даному напрямку.

Висновки. Аналіз результатів онлайн-анкетування студентів спеціальної медичної групи ДНУ імені О. Гончара дозволив зробити наступні висновки:

– переважна більшість студентів СМГ не задоволені якістю проведення занять з фізичного виховання в умовах дистанційного навчання та не вважають їх ефективними для відновлення та зміцнення здо-

ров'я, підвищення фізичних кондицій;

- види фізичних вправ, які пропонуються на заняттях з фізичного виховання, не викликають зацікавлення у опитаних;
- незважаючи на те, що більшість студентів СМГ добре розуміють значення поняття «здоровий спосіб життя» та вірно визначають всі його складові, лише незначна їх частина дотримується ЗСЖ, більшість порушує режим сну та раціонального харчування, не приділяють достатньої уваги руховій активності, вільний час переважно проводять за комп'ютером та гаджетами;
- теоретичний матеріал, що надається на навчальних заняттях з фізичного виховання не є достатнім для студентів, не розкриває тем, які їх цікавлять, що спонукає їх до пошуку відповідної інформації в Інтернеті, у друзів та в інших джерелах;
- для формування у студентів СМГ позитивного ставлення до занять з фізичного виховання, підвищення їх ефективності, формування установок на ведення здорового способу життя, доцільним, на наш погляд є: враховувати потреби та інтереси здобувачів при визначенні змісту занять, використовувати сучасні фізкультурно-оздоровчі методи-

ки та системи на заняттях за відсутності медичних протипоказань для їх застосування; покращити роботу з розділу теоретичної підготовки, включити в нього теми та питання, які викликають найбільшу зацікавленість здобувачів; застосовувати індивідуальні онлайн-консультування.

Перспективи подальших досліджень полягають в обґрунтуванні організаційно-методичних умов формування мотиваційно-ціннісного ставлення студентів спеціальних медичних груп до занять з фізичного виховання, перевірка їх ефективності.

Фінансування. Наукова робота не має спеціального фінансування та виконана у відповідності до тематичного плану наукових досліджень Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту на 2021-2025 рр. за темою «Наукове обґрунтування оздоровчо-рекреаційних технологій у фізичному вихованні різних груп населення» (номер державної реєстрації 0121U108320).

Вдячності. Висловлюємо вдячність керівництву та науково-педагогічним працівникам кафедри фізичного виховання Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара за можливість проведення досліджень.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Література

1. Афанасьєв С., Москаленко Н., Кошелева О., Сергеев А. Особливості змісту та організації занять з «Фізичного виховання» студентів спеціальної медичної групи в умовах дистанційного навчання. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2023. № 1. С.4-14. Науково-практичний журнал. Дніпро: ПДАФКіС. DOI: 10.32540/2071-1476-2023-1-004
2. Борецько, Н. Азаренкова Л. Мотивація до занять фізичним вихованням у студентів спеціальної

References

1. Afanasyev S., Moskalenko N., Kosheleva O., Sergeyev A. Peculiarities of the content and organization of «Physical education» classes for students of a special medical group in the conditions of distance learning. *Sports Bulletin of the Dnieper Region*. 2023. No. 1. P.4-14. Scientific and practical journal. Dnipro: PDAFKiS. DOI: 10.32540/2071-1476-2023-1-004
2. Boreyko, N. Azarenkova L. Motivation to engage in physical education among students of the special

- медичної групи НТУ «ХПІ», Спортивний вісник Придніпров'я, 2016. № 2. С.15-19.
3. Головійчук І.М. Аквафітнес як засіб фізичної рекреації студентів спеціальної медичної групи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02 Дніпропетровськ, 2013. – 20 с.
 4. Захаріна Е. А. Формування мотивації до рухової активності в процесі фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата наук з фіз. вих. і спорту: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» – К.: Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України, 2008. – 20 с.
 5. Клинов В.В. Формирование умений ведения здорового образа жизни у учащейся молодежи училищ олимпийского резерва. Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. Чернігів, 2010. Вип. 81. С. 228-233.
 6. Кошелева О., Татарченко Л., Рузанов В., Максимов А. Особливості організації рухової активності студентів в умовах дистанційного навчання. Спортивний вісник Придніпров'я. Науково-практичний журнал. 2021. № 2. С. 51-60. DOI: 10.32540/2071-1476-2021-2-051
 7. Кравченко К. Модель організації занять студентів з фізичного виховання у дистанційній формі навчання. Спортивний вісник Придніпров'я. Науково-практичний журнал. 2022. № 2. С. 37-44. DOI: 10.32540/2071-1476-2022-2-037
 8. Ляшенко В.М., Туманова В.М., Мариськіна Т. Фізичне виховання студентів спеціальної медичної групи. Фізична культура і здоров'я людини: історія, сьогодення, майбутнє (до 100-річчя першого київського диплома вчителя фізичної культури): матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 18-19 жовтня. Київ: 2012. С. 154-161. Режим доступу: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2170/1/Lyashenko_Tumanova_Marisinska_konf_GI.pdf
 9. Малахова Ж. Організація фізичного виховання під час дистанційного навчання у закладах вищої освіти. Спортивний вісник Придніпров'я. Науково-практичний журнал. 2022. № 1. С. 49-59. DOI: 10.32540/2071-1476-2022-1-049
 10. Марченко О.Ю. Формування ціннісних категорій особистої фізичної культури у студентської молоді: автореф. дис. ... канд.наук з фіз. виховання і спорту: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення». Дніпропетровськ, 2010. 20 с.
 3. Goloviichuk I.M. Aquafitness as a means of physical recreation for students of a special medical group: autoref. thesis for obtaining sciences. candidate degree sciences in physics education and sports: 24.00.02 Dnipropetrovsk, 2013. – 20 c.
 4. Zakharina E. A. Formation of motivation for motor activity in the process of physical education of students of higher educational institutions: autoref. thesis for obtaining sciences. degree of candidate of sciences in physics. exit and sports: spec. 24.00.02 «Physical culture, physical education of different population groups» – K.: Nats. University of Physics education and sports of Ukraine, 2008. – 20 p.
 5. Klynov V.V. Formation of healthy lifestyle skills among students of Olympic reserve schools. Bulletin of the Chernihiv State Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences. Physical education and sports. Chernihiv, 2010. Issue 81. P. 228-233.
 6. Kosheleva O., Tatarchenko L., Ruzanov V., Maksimov A. Peculiarities of the organization of motor activity of students in conditions of distance learning. Sports Bulletin of the Dnieper Region. Scientific and practical journal. 2021. No. 2. P. 51-60. DOI: 10.32540/2071-1476-2021-2-051
 7. Kravchenko K. A model of the organization of students' classes in physical education in distance learning. Sports Bulletin of the Dnieper Region. Scientific and practical journal. 2022. No. 2. P. 37-44. DOI: 10.32540/2071-1476-2022-2-037
 8. Lyashenko V.M., Tumanova V.M., Mariskina T. Physical education of students of a special medical group. Physical culture and human health: history, present, future (to the 100th anniversary of the first Kyiv diploma of a physical culture teacher): materials of the International Scientific and Practical Conference, October 18-19. Kyiv: 2012. P. 154-161. Access mode: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2170/1/Lyashenko_Tumanova_Marisinska_konf_GI.pdf
 9. Malakhova Zh. Organization of physical education during distance learning in institutions of higher education. Sports Bulletin of the Dnieper Region. Scientific and practical journal. 2022. No. 1. P. 49-59. DOI: 10.32540/2071-1476-2022-1-049
 10. Marchenko O.Yu. Formation of value categories of personal physical culture among student youth: autoref. thesis ... Bachelor of Science in Physics education and sports: special. 24.00.02 «Physical culture, physical education of different population groups». Dnipropetrovsk, 2010. 20 p.

11. Мозолев О.В. Розвиток мотивації до занять фізичною культурою у студентів спеціальних медичних груп. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», № 1(7)/2013. – С.159-162.
12. Особливості фізичного виховання студентів у спеціальних медичних групах: навч.-метод. посібник. Черкаси: ЧДТУ, 2018. 116 с.
13. Павлун Т., Кондратенко В., Гомон Л., Зайцев І., Любимов В., Чекольба Г. Оптимізація занять із фізичного виховання дистанційно в спеціальних медичних групах закладів вищої освіти. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. 2021. № 1(53). С. 26-32.
14. Присяжнюк С.І. Теорія і методика фізичного виховання студентів спеціальних медичних груп з використанням здоров'язбережувальних технологій. Дисертація д-ра пед. наук: 13.00.02, Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. Київ, 2013. 203 с. Режим доступу: <http://enpui.npu.edu.ua/handle/123456789/35886>.
15. Приходько В., Томенко О., Чернігівська С. Освітні ефекти фізичної культури: монографія. Дніпро: Інновація, 2022. 528 с.
16. Стадник В.В., Осінчук В.В., Рожко О.І. Формування мотивації до рухової активності у студентів в процесі фізичного виховання під час карантину. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Випуск 10 (141) 2021. С.117-120.
17. Суханова Г.П., Непша О.В. Моніторинг стану здоров'я студентів вищих навчальних закладів, віднесених до спеціальних медичних груп. Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту. Харків, 2017. С. 284-288.
18. Томенко О., Матросов С., Рудоман Ю. Особливості мотивації студентів до занять фізичною культурою та спортом. Матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференція «Фізичне виховання, спорт та здоров'я людини: досвід, проблеми, перспективи, 10 грудня 2021 року, м. Київ. С.148-153.
19. Черниговская С.А. Программа организации самостоятельных физкультурно-оздоровительных занятий «100 минут»: метод. рекомендации. Днепропетровск: НГУ. 2011. 48 с.
20. Чернігівська С.А. Інноваційна технологія непрофесійної фізкультурної освіти студентів, звільнених від практичних занять з «Фізичного виховання»: дис. ... канд. наук з фіз. вих. та спорту: 24.00.02. Дніпропетровськ, 2012. 290 с.
11. Mozolev O.V. Development of motivation for physical education among students of special medical groups. Collection of scientific works of the Khmelnytskyi Institute of Social Technologies of the University «Ukraine», No. 1(7)/2013. – P.159-162.
12. Peculiarities of physical education of students in special medical groups: teaching method. manual. Cherkasy: ChDTU, 2018. 116 p.
13. Pavlun T., Kondratenko V., Gomon L., Zaitsev I., Lyubimov V., Chekolba G. Optimization of remote physical education classes in special medical groups of higher education institutions. Physical education, sports and health culture in modern society. 2021. No. 1(53). P. 26-32.
14. Prysiazhnyuk S.I. Theory and methodology of physical education of students of special medical groups using health-saving technologies. Dissertation of Dr. Ped. Sciences: 13.00.02, Nat. ped. University named after M.P. Drahomanova. Kyiv, 2013. 203 p. Access mode: <http://enpui.npu.edu.ua/handle/123456789/35886>.
15. Prykhodko V., Tomenko O., Chernihivska S. Educational effects of physical culture: monograph. Dni-pro: Innovation, 2022. 528 p.
16. Stadnyk V.V., Osinchuk V.V., Rozhko O.I. Formation of students' motivation for motor activity in the process of physical education during quarantine. Scientific journal of the M.P. Drahomanov NPU. Issue 10 (141) 2021. P.117-120.
17. Sukhanova G.P., Nepsha O.V. Health monitoring of students of higher educational institutions assigned to special medical groups. Strategic management of the development of physical culture and sports. Kharkiv, 2017. P. 284-288.
18. Tomenko O., Matrosov S., Rudoman Yu. Peculiarities of student motivation for physical education and sports. Materials of the IX All-Ukrainian scientific and practical online conference «Physical education, sports and human health: experience, problems, prospects, December 10, 2021, Kyiv. P.148-153.
19. Chernygovskaya S.A. The program of the organization of self-employed physical fitness and health workers «100 minutes»: method. recommendations. Dnipropetrovsk: NSU. 2011. 48 p.
20. Chernihivska S.A. Innovative technology of non-professional physical education of students exempted from practical classes in «Physical education»: diss. ... candidate sciences in physics exit and sports: 24.00.02. Dnipropetrovsk, 2012. 290 p.

Москаленко Наталія

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
м. Дніпро, вул. Набережна Перемоги, 10, 49094
e-mail: moskalenkonatali@gmail.com, тел.: +380677922022
<https://orcid.org/0000-0001-9162-5206>

Кошелева Олена

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
м. Дніпро, вул. Набережна Перемоги, 10, 49094, Україна
e-mail: koshelevaeva@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9085-6800>

Афанасьєв Сергій

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
м. Дніпро, вул. Набережна Перемоги 10, 49094, Україна
e-mail: admin_infiz@ukr.net, тел.: +380689490780
<https://orcid.org/0000-0001-7739-3461>

Решетилова Валерія

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
м. Дніпро, вул. Набережна Перемоги, 10, 49094, Україна
e-mail: valerireshtylova@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-6081-8854>

Самошкін Владлен

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
м. Дніпро, вул. Набережна Перемоги, 10, 49094, Україна
тел.: +380675606937
<https://orcid.org/0000-0002-9500-1094>